

Za Ivanom Kadlečíkom

Dňa 15. júla 2014 zomrel Ivan Kadlečík, literárny kritik, prozaik, esejista a publicista, v rokoch 1990 – 2003 vedecký pracovník Ústavu slovenskej literatúry SAV. Narodil sa 8. apríla 1838 v Modre, v rodine evanjelického farára a správcu evanjelického sirotinca. V žičlivom rodinnom prostredí vsával do seba dlhodobú tradíciu protestantskej kultúry. Odvolával sa na ňu v normalizačnom desaťročí, keď prišiel o zamestnanie, nesmel publikovať a písal len do samizdatov.

Po štúdiách na FF UK sa stal redaktorom literárneho časopisu *Krok* v Košiciach, neskôr šéfredaktorom *Matičného čítania* v Martine, z ktorého koncom šesťdesiatych rokov urobil spoločensky platný hlas aktuálneho demokratizačného procesu. Po tzv. vstupe vojsk, čiže okupácii, musel z postu šéfredaktora odísť, ostal bez zamestnania, a tak sa odsťahoval aj s rodinou do Pukanca, s ktorým ho spájali rodinné väzby. Tam živoril ako predavač Slovenskej knihy (kde pravidelnými „kupujúcimi“ boli iba príslušníci ŠtB, ktorí ho chodili kontrolovať a vypočúvať) a jeho žena Iva, tiež redaktorka, predávala v kiosku noviny a časopisy. V miestnom evanjelickom kostole bol Kadlečík zároveň dlhoročným organistom. Tam sa postupne vypracoval na znalca a interpreta J. S. Bacha (*Malé prelúdiá*, 2002). Zbavený možnosti publikovať, nadviazal spojenie s českým disentom, predovšetkým L. Vaculíkom. V jeho samizdatovom vydavateľstve Edice Petlice vydal niekoľko vlastných titulov (*Reči z nížiny*, 1973; *Tváre a oslovenia*, 1974). Niektoré z nich vyšli neskôr aj v exilových vydavateľstvách v zahraničí (*Rapsódie a miniatúry*, Kolín nad Rýnom, 1988). Kadlečíkova korešpondencia s L. Vaculíkom a O. Filipom (*Poco rubato*, 1994) vydáva svedectvo o stave v totalitnom režime. Po zrútení socializmu I. Kadlečík nastúpil do Ústavu slovenskej literatúry SAV, kde obhájil kandidátsku prácu a kde zostal až do odchodu do dôchodku.

Ivan Kadlečík vstúpil do slovenskej literatúry ako literárny kritik, vnímavo komentujúci súdobú tvorbu. Koncom šesťdesiatych rokov mal pripravený do tlače výber z kritik pod názvom *Z reči v nížinách*. Ten však mohol vyjsť až roku 1993. *Eseje a portréty*, ktoré publikoval vo Vaculíkovej Edici Petlice, mali tiež charakter literárnych kritik. Postupne sa odpútal od kritickej reflexie, pretože literatúra mu dávala málo priestoru na pomenovanie toho všetkého, čo dramaticky poznačilo jeho život. Z ohniska záujmu sa vytratilo literárne dielo a nahradil ho jeho vlastný osud. Na vonkajší tlak, ktorého konečným cieľom bolo umlčanie, odpovedal hlbším zakoreňovaním sa v dejinách (vrátane genealógie vlastného rodu), v prírode (stromy, ktoré zasadil, vnímal ako členov rodiny) a v kultúre (návrat k významným osobnostiam z dejín kultúry), to znamená aj v literárnej tvorbe, ktorá sa teraz preňho stala existenciálnou potrebou a nevyhnutnosťou. V nej hovorí najmä o sebe, ale je zároveň bytostne zainteresovaný na tom, čo sa okolo neho deje, a tak neustále smeruje von a mapuje celý priestor, v ktorom sa pohybuje. Zároveň mu

dáva historickú dimenziu. Biografickosťou len ručí za svoju výpoveď, pretože nielen žiť, ako sa vyjadril, ale aj písať sa dá len autobiograficky. V tomto duchu a v tvare široko rozvetvenej esejistiky, konvergujúcej k prozaickému prejavu, vydával jednotlivé práce, po roku 1989 takmer pravidelne (*Epištoly*, 1992; *Hlavolamy*, 1995; *Taroky*, 1997; *Vlani ako dnes*, 1997; *Žiť sa dá len autobiograficky*, 2004 atď.). Opakujúcou sa tendenciou vo viacerých (a v príležitostnej publicistike) je ostrá kritika spoločenského a kultúrneho života, a to nielen v totalite, ale aj v súčasnej „mladej“ demokracii, ktorá si váži peniaze, ale nie hodnoty. Takmer ako starozákonný prorok dvíha hlas proti všetkému, čo kaličí človeka i spoločnosť. Nebojí sa ani pátosu, keď ide o ľudský či kolektívny osud, alebo o osud kultúry. Tvorbu vždy považoval za závažnú a závažnú činnosť, slovu dával patričnú váhu. Ako autor (i ako človek) cítil spoluzodpovednosť za stav, v ktorom sa ocitla spoločnosť a my s ňou. Jeho tvorivá aktivita, svedectvo a karhajúci hlas (mal naň nárok), bude chýbať.

Vladimír Petrik